

PIOTR PROKOPOWICZ

filozofski fakultet.sveučilište u lodzu
sociologija.4.godina
piotr.prokopowicz@krytyka.org

preveo MARKO NIKOLIĆ
filozofski fakultet u zagrebu.antropologija.anglistika
UDK: 355.087:392.65(4)“4/14”
355.087:364.272(4)“4/14”

Suočavanje s najvećom žrtvom. Dragocjeno signaliziranje, fiktivno srodstvo i geneza samoubilačkog terorizma

U radu se pokušava prikazati uvriježene pristupe u tumačenju samoubilačkog terorizma i njihove nedostatke koji su uglavnom i empirijski dokazani. Stoga se predlažu mogući tumačeći pristupi iz domene evolucijske psihologije i antropologije koji nadrastaju nedostatke postojećih, uglavnom društveno-humanističkih pristupa. Orijehtacijom na grupne dinamike te sustave značenja fenomen samoubilačkog terorizma se razmatra iz nove perspektive koja može biti od velike pomoći kreatorima politika.

Ključne riječi

samoubilački terorizam, psihopatologija, siromaštvo, dragocjeno signaliziranje, fiktivno srodstvo

Uvod

Od ranih osamdesetih kada je bombaškim napadom na vojarnu u Bejrutu za vrijeme Libanonskog građanskog rata počela era modernog terorizma, navikli smo na činjenicu da se veliki teroristički napadi uvijek događaju daleko od naših domova i naših televizijskih ekrana i da kao takvi gotovo i da ne postoje. Ipak, 11. rujna doveo je samoubilački terorizam u naše dvorište i naš se osjećaj sigurnosti urušio zajedno s njujorškim “Blizancima”. Bombaški napadi u Madridu 11. ožujka 2004. i napadi u Londonu 7. svibnja natjerali su nas da napokon shvatimo da globalna prijetnja koju predstavljaju rasute terorističke

69

PIOTR PROKOPOWICZ
Suočavanje s najvećom žrtvom.

Dragocjeno signaliziranje, fiktivno srodstvo i geneza samoubilačkog terorizma

DISKREPANCIJA

SIJEČANJ 2008.

SVEZAK 9 | 13 BROJ

ćelije čini moderni svijet mnogo nesigurnijim nego što smo mislili.

Samoubilački terorizam evidentno je postao najubojitiji oblik terorizma. Dok je samo 3 posto svih terorističkih napada od 1980. do 2003. godine bilo samoubilačko, oni su odgovorni za 48 posto svih žrtava, ne računajući žrtve 11. rujna (Atran, 2003). Nažalost, nakon 11. rujna slika postaje gora. Osamdeset posto samoubilačkih napada od 1968. dogodilo se nakon 11. rujna, a većinu su organizirale džihadske skupine (31 od 35). U 2004. izvedeno je više samoubilačkih napada nego u bilo kojoj prethodnoj godini što je jasno povezano s invazijom na Irak i objavom "rata terorizmu", dok se 2005. pokazala još smrtonosnijom s, prema podacima Scotta Atrana (2006), napadima u prosjeku više od jednog dnevno samo u Iraku.

Ovaj tekst kratki je sažetak jednog intelektualnog putovanja kroz znanstvenu literaturu na temu samoubilačkog terorizma, pokušaja da se utvrde eventualni kulturološki i psihološki čimbenici takvih napada kao i inicijativa za daljnju diskusiju na ovu temu od ključne važnosti. Pokušati ću promatrati samoubilačke napade kao rezultat interakcije kulturoloških, institucionalnih i psiholoških čimbenika, naglašavajući ulogu razvijenih sklonosti ljudskog uma pri takvom naizgled iracionalnom ponašanju. Vjerujem da ovakva vrsta interdisciplinarnе analize samoubilačkog terorizma utemeljena u antropološkom istraživanju može biti od velike važnosti za kreatore politike kao i za znanstvenu zajednicu.

Definiranje problema

Ako se želimo pozabaviti korijenima samoubilačkog terorizma taj fenomen prvo moramo definirati kako bismo ga izdvojili od drugih djela koja uključuju korištenje sile, samouništenja, prisile i nasilja. Kao takav, samoubilački terorizam može se definirati kao:

"ciljana upotreba samoubojica protiv ne-borbene – tipično civilne – populacije kako bi se utjecalo na političke promjene. Iako samoubilački napad cilja fizički uništiti metu, primarno se rabi kao oružje psihološkog ratovanja namijenjeno da utječe na veliku i javnu publiku. Primarna meta nisu oni koji su ubijeni ili ranjeni u napadu, već oni koji su mu svjedočili." (Atran, 2003:1534).

Ovako definiran, samoubilački terorizam tema je mnogih znanstvenih istraživanja, analiza i studija. Prije nego što krenem u detalje današnjih

objašnjenja samoubilačkog terorizma, kratko ću se osvrnuti na klasične odgovore na pitanja uzroka samoubilačkog terorizma kao fenomena, te što pokreće teroriste samoubojice kao pojedince.

Rješavanje zagonetke

Stav koji je posebno popularan u društvenim znanostima kao i u politici je da bombaši samoubojice imaju neka psihološka obilježja, psihopatologiju ili duboka moralna i logička ograničenja koja ih na neki način predodređuju za sudjelovanje u ubojstvima. Takav stav izgleda ima George W. Bush koji je napadače 11. rujna nazvao “zlim kukavicama” (Atran, 2003), kao i John Warner, koji tvrdi da “oni koji bi počinili samoubojstvo pri napadu na slobodni svijet nisu racionalni niti ih sprečavaju racionalni koncepti”. Neke su muslimanske skupine također prihvatile takvu retoriku tvrdeći da su “teroristi ekstremistički manijaci koji uopće ne predstavljaju islam” (Atran, 2003). Iako intuitivno uvjerljiv, takav odgovor je naprosto pogrešan – kao što podaci koje je prikupio psiholog Ariel Merari i pokazuju, teroristi “pokrivaju normalnu distribuciju njihove populacije što se tiče obrazovanja, društveno-ekonomskog statusa i tipa osobnosti”. (Atran, 2003). Nasra Hassan, novinarka i terapijska aktivistica pakistanskog porijekla, intervjuirala je preko dvije stotine palestinskih regruta, neuspjelih bombaša samoubojica i obitelji poginulih napadača. Njezini zaključci ne podupiru hipotezu o psihopatologiji kao uzroku samoubilačkih napada. Nitko od intervjuiranih nije bio neobrazovan, jako siromašan, nisu bili depresivni i nisu odgovarali profilu samoubojice (Hassan, 2001).

Drugo objašnjenje samoubilačkog terorizma posebno popularno među društvenim znanstvenicima i političarima je siromaštvo i nedostatak obrazovanja. Predsjednik Bush jasno daje do znanja da se, ako želimo iskorijeniti samoubilačke napade, moramo “boriti protiv siromaštva zato jer je nada odgovor teroru... Suočiti ćemo se sa siromaštvom i beznađem i nedostatkom obrazovanja i propalim vladama koje često dozvoljavaju uvjete koje teroristi mogu iskoristiti” (Atran, 2003). Bivši američki ministar vanjskih poslova Colin Powell također je tvrdio da povećanje iračkih uplata obiteljima palestinskih bombaša samoubojica potiče samoubilačke napade i zbog toga se samo promjenom režima može ukloniti direktni poticaj samoubilačkih napada (Krueger, 2003). Čak i Nacionalna strategija za borbu protiv terorizma (veljača

71

PIOTR PROKOPOWICZ
*Suočavanje s najvećom
žrtvom.*

*Dragocjeno signaliziranje,
fiktivno srodstvo i geneza
samoubilačkog terorizma*

DISKREPANCIJA

SIJEČANJ 2008.

SVEZAK 9 | 13 BROJ

2003) donosi plan za borbu protiv siromaštva i nepisimenosti kao korijena samoubilačkih napada.

Nažalost i ovo objašnjenje je nedavno potkopano. Istraživanje koje je proveo Alan B. Krueger, ekonomist sa Sveučilišta Princeton, pokazuje da ne samo da teroristi samoubojice nisu siromašni ili manje obrazovani od većine populacije, nego su, dapače, znatno bolje obrazovani i bogatiji od svojih sunarodnjaka! Prema Kruegeru i Maleckovoj (2003), dok 33 posto Palestinaca živi ispod granice siromaštva, samo 13 posto palestinskih bombaša samoubojica su u toj skupini. Što se tiče obrazovanja, 57 posto bombaša ima nivo obrazovanja iznad srednje škole, dok je samo 15 posto populacije približno iste dobi tako visoko obrazovano (Krueger, Maleckova, 2003; Atran, 2003).

Iako su podaci prikupljeni većinom iz palestinske populacije, ova istina se čini univerzalnom i čak se reflektira u poruci istaknutog člana Al-Kaide Aymana al-Zawahirija, koja se odnosi na jednog od bombaša u londonskom napadu, Shehzada Tanweera:

“Ljubav prema mučeništvu u ime Alaha nije motivirana siromaštvom, nezaposlenošću i prazninom kao što neki plaćenički mediji pokušavaju prikazati. Motivacija je ljubav prema Alahu i njegovom Glasniku. Osoba koja izvodi takav čin potpuno je sigurna da je taj čin jedan od najboljih u očima Alaha.

Tko god pogleda život mučenika Shehzada, to će vidjeti. Shehzad Tanweer, neka mu se Alah smiluje, bio je vrlo načitan, volio je sport, i održavao je kondiciju te je zato studirao fizički odgoj na sveučilištu. Strastveno je volio boks. Iako je njegova obitelj bila bogat, njegova odjeća i izgled nisu to pokazivali. Neka mu se Alah smiluje, znao je provesti čitavu noć u molitvi i volio je čitati Kuran.” (Memri tv).

U svjetlu ovih dokaza i u potrazi za preciznijim političkim rješenjima, društveni su znanstvenici bili prisiljeni potražiti odgovore u kontekstualnim i kulturološkim faktorima. Robert A. Pape, politolog sa Sveučilišta u Chicagu, sve je, činilo se, razriješio do 2003., tvrdeći da je samoubilački terorizam logična strategija velikih organizacija da otjeraju neprijatelja iz svoje domovine.

Strateška logika samoubilačkog terorizma

Pape je primijetio da samoubilačka borbena strategija nije ograničena na

moderna vremena i islam. Primjeri židovskih zelota, islamskog odreda asasina, japanskih pilota kamikaza pa čak i poljskih ljudi-torpeda iz Drugog svjetskog rata jasno pokazuju kako je Pape u pravu i kako je tendencija ljudi da daju život za neki ideal povijesno i kulturno univerzalna.

Samoubilački napadi nisu ograničeni na Bliski istok, iako ih zbog slike u medijima povežemo isključivo s tim područjem. U stvari, svjetski vodeći teroristi samoubojice su Oslobođilački tigrovi iz Tamil Eelama, skupina koja regrutira članove iz hinduskog naroda Tamil sa Šri Lanke i čija se ideologija temelji na marksizmu. Između 1980. i 2001, od 186 samoubilačkih terorističkih napada za čak 75 odgovorni su Tigrovi (Pape, 2003).

Na temelju ovakvih argumenata i povijesne, političke i ekonomske analize, Robert Pape tvrdi da se samoubilački napadi događaju u sklopu organiziranih, suvislih kampanja, a ne kao izolirani slučajevi. Nadalje, tipično se koriste u svrhu nacionalističkih ciljeva, preciznije, za tjeranje stranih snaga s teritorija koji se doživljavaju kao okupirani od neprijatelja. Konačno, prema Papeu, samoubilački napadi često za metu imaju demokratska društva zato što njihov sistem upravljanja, iz perspektive terorista, predstavlja ranjivu metu. Strateška upotreba samoubilačkih napada dobro je ilustrirana u brojnim intervjuima s mnogim vođama palestinskog islamskog džihada, Al-Kaide i drugih terorističkih organizacija koji često ističu važnost i učinkovitost upotrebe eksploziva u mučeničkim operacijama (Pape, 2003).

Ipak, Papeovo objašnjenje ovog fenomena, koliko god zanimljivo, nadahnjujuće i uvjerljivo bilo, nažalost zanemaruje promjene kulturoloških faktora u modernom globalizacijskom dobu i, mada opisuje napade prije 11. rujna, ne primjećuje novo lice samoubilačkih napada. Kao što smo ranije vidjeli, broj samoubilačkih napada nakon 2000. eksponencijalno raste iako ne postoji neka jasna organizacija, teritorij koji treba osloboditi, a mete nisu demokratska društva. Koji su to čimbenici odgovorni za porast broja napada? Je li moguće da neki oblik religijskog vjerovanja predisponira ljude za samoubilački terorizam?

Većina samoubilačkih napada su religijski ili barem transcendentno motivirani i objašnjivi. Reći da je samoubilački terorizam inherentno povezan s islamom bilo bi apsurdno, ali ne može se negirati direktna veza između kulturnog miljea potencijalnih napadača, prevladavajućih religijskih vjerovanja i terorističkih činova. Sada ću se posvetiti pitanju što bi te veze mogle biti s obzirom na uvide suvremene psihologije i evolucijske antropologije.

Dragocjeno signaliziranje

74

PIOTR PROKOPOWICZ
*Suočavanje s najvećom
žrtvom.*

*Dragocjeno signaliziranje,
fiktivno srodstvo i geneza
samoubilačkog terorizma*

DISKREPANCIJA
SIJEČANJ 2008.
SVEZAK 9 | 13 BROJ

Candance S. Alcorta i Richard Sosis (2005), oboje evolucijski antropolozi, oslanjajući se na etnološke studije i na bogato teoretsko nasljeđe Emila Durkheima, sugeriraju da je adaptivna vrijednost religijskih ponašanja u činjenici da su oni “dragocjeni signali” koji pridonose društvenoj koheziji i omogućuju zajednici da se bori u kriznim situacijama. Skupe obaveze i prijelazni rituali pojavljuju se zato jer ukazuju na predanost zajednici i sprečavaju “švercere” da uživaju prednosti članstva. Dragocjeno signaliziranje, sklonost prema kojoj su svi čovjekoliki majmuni evoluirali, temelj je univerzalnosti religijskih fenomena i njihove adaptivne vrijednosti.

Svaki član vjerske zajednice može dati primjere “dragocjenih” rituala: iscrpljujuće procesije na Tijelovo, odricanje od seksa i alkohola ili prisustvovanje dugim vjerskim obredima troši vrijeme i energiju na način koji niti jedna tradicionalna evolucijska teorija ne može objasniti. Sudjelujući u “dragocjenim” ritualima ljudi daju do znanja ostalim članovima zajednice da su pouzdani i spremni se obvezati. To utječe na razinu društvene kohezije i osigurava postojanje vjerskih rituala u budućnosti. Stoga je adaptivna prednost ritualnog ponašanja sposobnost da pospješuje i održava suradnju, izazov s kojim su se naši preci suočavali kroz našu evolucijsku povijest (Sosis, 2004:169).

Ova perspektiva posebno je korisna kada želimo objasniti zašto se religijske zajednice čine bolje povezane i zahtijevaju sve “dragocjenije” ponašanje u situacijama kada postoji vanjska prijetnja, kao što je slučaj kod suvremenog samoubilačkog terorizma. U takvim situacijama se od novih članova traži “dragocjeno” ponašanje kako bi pokazali predanost zajednici koje ponekad rezultira najvišom žrtvom – samoubilačkim bombaštvom. No na ključno pitanje još nismo odgovorili: kako takve zajednice uspiju prijeći preko temeljnog obilježja svakog živog bića? Kako zaobiđu nagon za preživljavanje?

Fiktivno srodstvo

Richard Dawkins objavio je 1976. rad koji je revolucionalizirao način na koji razmišljamo o evoluciji. Dawkins je na temelju ranijih radova Georgea C. Williama, Johna Maynarda Smitha, Williama D. Hamilitona i Richarda L. Triversa opisao evolucijski proces iz perspektive gena, opisujući biološke

organizme kao obične “spremnike” koje geni koriste kako bi se replicirali, bez obzira na učinak koji imaju na pojedince ili vrste. U šaljivoj frazi Sol Spiegelman (citirano u: Dennett, 1996) kaže da “kao da su nukleinske kiseline stvorile čovjeka kako bi se mogle replicirati čak i na Mjesecu”. Stoga je temeljni zakon svog života sebičnost replicirajućih jedinica. Geni koji pomažu organizmu da preživi i reproducira se, također pospješuju vlastite šanse da nastave postojati u sljedećoj generaciji.

Ova paradigma dovela je do izuzetnih napredaka u evolucijskoj biologiji. Na primjer, naizgled “altruističko” samoubilačko ponašanje pčela radilica protumačeno je kao posljedica poboljšanog preživljavanja “sebične” DNK koju dijele s kraljicom (Hamilton, 1964; Henson, 1994; Dawkins, 1999). Princip srodničke selekcije koji je opisao George Hamilton (1964) naveo je različite društvene znanstvenike da pronadu slični evolucijski uzrok brojnim ljudskim društvenim osobinama, predlažući dobro objašnjenje za fenomen otkriven kod kohezivnih skupina potencijalnih terorista samoubojica.

Konstruiranje strukture i terminologije fiktivnog srodstva omogućuje ovakvu krajnju demonstraciju predanosti skupini (Atran, 2003) Koristeći urođenu sklonost ljudskog razmišljanja da preferira bliske rođake naspram ostalih članova zajednice, kohezivne skupine spontano ili namjerno razvijaju termine koji opisuju članove zajednice kao braću/ sestre; npr. “bratstvo” je još uvijek uobičajen termin u kršćanskim i islamskim zajednicama. Osim terminologije, sličnost fenotipa (vanjski izgled, odijevanje, ponašanje, rituali) često se odobrava, pojačavajući predanost grupi i spremnost na najveću žrtvu za svoje fiktivne rođake.

Dobar primjer ovog fenomena je “Prisega na džihad” koju polažu regruti za Harkat al-Ansar, savezničku skupinu Al-Kaide iz Pakistana, kojom potvrđuju da će svojom žrtvom osigurati budućnost svoje “obitelji” fiktivnih rođaka: “Svaki [mučenik] ima posebno mjesto – među sobom su braća, kao što postoje i sinovi i oni još draži.” (Atran, 2006). Kulturološki proizvedena odanost ćelijama teži “imitirati i zaobići genetski utemeljenu odanost obiteljskim srodnicima i pri tome pojačava vjeru u žrtvovanje za veći zajednički cilj.” (Atran, 2006).

Strukture fiktivnog srodstva, čini se, postaju posebno značajne nakon 11. rujna porastom važnosti rasutih terorističkih ćelija koje svoju ideologiju pronalaze među svojim vršnjacima i na Internetu. No evolucijski mehanizmi ne funkcioniraju u društvenom i kulturološkom vakuumu i stoga je

potrebno temeljitije ispitivanje uvjeta u kojima se pojavljuje samoubilački terorizam.

Kultura samožrtvovanja

76

PIOTR PROKOPOWICZ
*Suočavanje s najvećom
žrtvom.*

*Dragocjeno signaliziranje,
fiktivno srodstvo i geneza
samoubilačkog terorizma*

DISKREPANCIJA
SIJEČANJ 2008.
SVEZAK 9 | 13 BROJ

Ljudi se ne rađaju kao teroristi samoubojice. Svaki je pojedinac odgajan u specifičnom kulturnom miljeu, govoreći određeni jezik i pod utjecajem određenog niza karakterističnih kulturoloških predodžbi. Kao što opisuje Hassan (2001), u palestinskim četvrtima, zelena ptica bombaša samoubojica pojavljuje se na plakatima i grafitima po ulicama. Kalendari su u Palestini često ilustrirani “mučenikom mjeseca”, a slike redovito glorificiraju mrtve bombaše u raju, pobjedonosne ispod jata zelenih ptica (simbolika je utemeljena na tvrdnji proroka Muhameda da duše mučenika putuju do Alaha u njedrima zelenih rajskih ptica (Hassan, 2001)).

Odgajanu u religijsko dualističkoj kulturi, djecu se uči da nema ničega boljeg od davanja života za Alaha i svoju braću i sestre po islamu. Dobar primjer je televizijska izjava egipatskog svećenika Muhammada Nassara upućena skupini djece o dječjem mučeništvu u ranim danima islama:

“Poslušajmo sada jednu jako lijepu priču o hrabrosti djece i kako, kada je dijete odgojeno u dobrom domu i kada ima ispravnu naobrazbu o vjeri, voli mučeništvo, koje mu postaje kao instinkt. Nikad ga se ne može odreći.(...)”

Sa’id je odapeo prvu strijelu ubivši jednog [nevjernika]. Drugom je strijelom ubio još jednog nevjernika, a trećom je ubio trećeg nevjernika. Tada je njega pogodila strijela i pao je na tlo kao mučenik. Postigao je mučeništvo za kojim je žudio.” (Memri TV).

Danas u formiranju kulture samožrtvovanja posebnu ulogu igra Internet. U posljednjih pet godina broj militantnih islamističkih internetskih stranica porastao je sa manje od 20 na više od 3000. “Žudeći za osjećajem zajedništva i dubljim smislom života, male skupine prijatelja i obitelji iz istog područja ‘doma’ zbližavaju se surfajući islamističkim internetskim stranicama i tražeći uputstva u nadahnuću Al-Kaide.” (Atran, 2006). U ovom simboličkom kontekstu čini se da dinamika malih grupa i urođeni psihološki mehanizmi igraju ključnu ulogu.

Najveća žrtva

Za antropologa jedna od najbitnijih stvari pri istraživanju trebalo bi biti

naučiti kako ljudi objašnjavaju i racionaliziraju svoje ponašanje te kako konstruiraju važnost svojih postupaka. Imajući to na umu, vrlo je zanimljivo, fokusirajući se na aspekte percipirane prijatnje, kohezije grupe, skupe predanosti i strukture fiktivnog srodstva analizirati sadržaj izjave Mohammad Sadiqa, jednog od bombaša koji je sudjelovao u londonskim napadima:

“Slava budi Alahu, blagoslovljen neka je Njegov Prorok. Bit ću kratak jer je sve to već rečeno i to od ljudi koji su mnogo elokventniji od mene, a naše riječi nemaju nikakav utjecaj na vas pa ću pričati jezikom koji razumijete. Naše su riječi mrtve dok im ne damo život našom krvlju.

Siguran sam da su mediji već stvorili prikladnu sliku mene. Takva će predvidljiva propagandna mašinerija naravno pokušati prikazati stvari onakvima kako to odgovara vlasti kako bi strahom natjerali mase da priznaju njihovu moć i planove opsjednute materijalnom vrijednošću.

Ja i tisuće onih poput mene odrekli smo se svega u ime onoga u što vjerujemo. Motivacija koja nas pokreće ne dolazi iz nekih opipljivih dobara koje nudi ovaj svijet. Naša je vjera islam – poslušnost jedinom istinskom Bogu Alahu i, slijedeći put posljednjeg Proroka i Glasnika Muhameda, neka ima Alahov blagoslov i molitvu. Ovako su propisani naši etički stavovi.

Vaše demokratski odabrane vlade konstantno čine nedjela protiv mog naroda diljem svijeta, a vaša potpora njima čini vas direktno odgovornima, kao što sam i ja direktno odgovoran za zaštitu i osvetu moje muslimanske braće i sestara. Dok se god ne osjećamo sigurnima, vi ćete biti naše mete i dok ne prekinete bombardiranja, ubijanja plinom, zatvaranja i mučenja moga naroda, mi ćemo nastaviti našu borbu.

Mi smo u ratu i ja sam vojnik. Sada ćete i vi okusiti realnost ove situacije. Ja činim du'ah Alahu da me uzdigne među one koje volim, kao što su Proroci, Glasnici i mučenici te današnji heroji kao što su naš voljeni šeik Osama bin Laden, Dr. Ayman Al-Zawahiri i Abu Mus'ab Al-Zarqawi, i sva braća i sestre koji se bore u ime Alaha.

S ovim vas ostavljam da samo odlučite, i molim vas da napravite du'ah svemogućem Alahu da prihvati djela od mene i moje braće i pusti nas u vrtove raja.” (Memri TV).

Zaključak i prijedlozi politika

Antropološka i psihološka analiza samoubilačkog terorizma ima ključnu vrijednost za kreatore politike i čini se da je od visoke važnosti za znanstvenu

zajednicu. Ako je uvjerenje da terorizam nastaje iz siromaštva i nepismenosti uistinu pogrešno, ignoriranje te činjenice imat će negativne posljedice po cijeli planet.

Na temelju antropoloških i psiholoških podataka o samoubilačkom terorizmu možemo izvesti sljedeće zaključke. Samoubilački terorizam vjerojatno ne uzrokuje psihopatologija, siromaštvo ili nedostatak obrazovanja – politika koja je usredotočena na izradu psihološkog profila terorista samoubojice kao i direktno investiranje u obrazovanje i financijska potpora osuđeni su na propast. Ipak, ako – kao što sam pokušao pokazati – dinamika grupe, pojedinačno shvaćanje i sustavi značenja igraju važniju ulogu u stvaranju ovog fenomena, tada bi kreatori politika prije svega trebali minimalizirati percipiranu prijetnju od potencijalnih napadača povlačeći trupe iz kriznih područja, organizirajući društveno i kulturalno uključivanje manjinskih skupina u Europi i promovirajući u medijima ideologije alternativne džihadskoj.

78

PIOTR PROKOPOWICZ
*Suočavanje s najvećom
žrtvom.*

*Dragocjeno signaliziranje,
fiktivno srodstvo i geneza
samoubilačkog terorizma*

DISKREPANCIJA
SIJEČANJ 2008.
SVEZAK 9 | 13 BROJ

Literatura

- ALCORTA, C., SOSIS, R. (2005). *Ritual, Emotion, and Sacred Symbols: The Evolution of Religion as an Adaptive Complex*, *Human Nature*, 16:323-359.
- ATRAN, S. (2003). *Genesis of suicide terrorism*. *Science*, 299(7):1534-1539.
- ATRAN, S. (2006). *The Moral Logic and Growth of Suicide Terrorism*, *The Washington Quarterly*, 29(2):127-147.
- DAWKINS, R. (1999). *The Selfish Gene*, New York: Oxford University Press.
- DENNETT, D.C. (1996). *Darwin's Dangerous Idea. Evolution and the Meanings of Life*, New York: Touchstone.
- KRUEGER, A, MALECKOVA, J. (2003). *Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?* *Journal of Economic Perspectives* 17(4):119-44.
- KRUEGER, A. (2003). *Poverty Doesn't Create Terrorists*, *New York Times*, 29. svibnja 2003.
- GLAUSIUSZ, J. (2003). *The Surprises of Suicide Terrorism*. *Discover* Vol. 24 No. 10.
- HAMILTON, W.D. (1964). *The Genetical Evolution of Social Behaviour*. *Journal of Theoretical Biology*, 7:1-16.
- HASSAN, N. (2001). *An Arsenal of Believers. Talking to the "human bombs"*, *New Yorker*, 19. rujna 2001.
- HENSON, H. K. (1994). *Memes Meta-Memes and Politics*, Posted to Usenet Group: alt.memetics.
- MEMRI TV (2006). [www.memritv.org].
- PAPE, R. A. (2003). *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, *American Political Science Review*, Vol. 97, No 3.
- SOSIS, RICHARD (2004). *The Adaptive Value of Religious Ritual*, *American Scientist* 92:166-172.

79

PIOTR PROKOPOWICZ
Suočavanje s najvećom
žrtvom.

Dragocjeno signaliziranje,
fiktivno srodstvo i geneza
samoublačkog terorizma

DISKREPANCIJA

SIJEČANJ 2008.

SVEZAK 9 | 13 BROJ

PIOTR PROKOPOWICZ

Facing the Ultimate Sacrifice Costly Signaling, Fictive Kinship & the Genesis of Suicide Terrorism

80

PIOTR PROKOPOWICZ
*Suočavanje s najvećom
žrtvom.*

*Dragocjeno signaliziranje,
fiktivno srodstvo i geneza
samoubilačkog terorizma*

DISKREPANCIJA
SIJEČANJ 2008.
SVEZAK 9 | 13 BROJ

In this work the author tries to outline common approaches in interpretation of suicide terrorism and their shortcomings which are mainly empirically proven. Therefore, he proposes possible interpretative approaches from the perspective of evolutionary psychology and anthropology that overcome shortcomings of the already existing ones, mainly from the field of social sciences and humanities. In orienting at the group dynamics and systems of meaning the phenomenon of suicide terrorism has been viewed from a new perspective which can help significantly to the creator of policies.

Key words

suicide terrorism, psychopathology, poverty, costly signaling, fictive kinship.